

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 14 czerwca 2019 r. (w ramach elektronicznego postępowania upominawczego) powód (...) Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od pozwanej A. B. na jego rzecz kwoty 82.749,10 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od kwoty 77.915,54 zł od dnia 13 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty. Nadto powód wniósł o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania. W uzasadnieniu wskazano, że w dniu 18 czerwca 2018 r. powód zawarł z pozwaną umowę kredytu. Wyjaśniono, że z powodu niedotrzymania przez pozwaną zobowiązań wynikających z umowy, polegającego na opóźnieniu w spłacie należności z tytułu umowy, została ona przez powoda wypowiedziana. Podkreślono, że zadłużenie jest wymagalne od dnia 8 kwietnia 2019 r. Podano, że na wymagalne zadłużenie składa się kwota 77.915,54 zł z tytułu niespłaconego kapitału, kwota 2.818,62 zł z tytułu odsetek umownych naliczonych od dnia powstania zaległości do dnia wymagalności umowy oraz kwota 2.014,94 zł z tytułu niespłaconych odsetek za zwłokę od dnia niespłacenia przez kredytobiorcę należności w terminie ustalonym w umowie do dnia 12 czerwca 2019 r. Powód wskazał, że podjął próbę polubownego zakończenia sporu, jednak pozwana nie dokonała zapłaty zgodnie z wezwaniem (k. 4-5).

Postanowieniem z dnia 8 lipca 2019 r. sprawę przekazano do Sądu Okręgowego w Bydgoszczy (k. 6).

Postanowieniem z dnia 28 listopada 2019 r. Sąd ustanowił dla pozwanej pełnomocnika z urzędu (k. 58).

Pismem z dnia 24 stycznia 2020 r. pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej jej z urzędu według norm przepisanych. Pozwana przyznała, że w dniu 18 czerwca 2018 r. zawarła z powodem umowę kredytu konsolidacyjnego przez pośrednika. Zdaniem pozwanej została ona wprowadzona w błąd i oszukana. Wyjaśniono, że przed podpisaniem umowy pozwana wskazywała, iż nie pracuje i utrzymuje się z renty socjalnej, natomiast pracownik pośrednika kredytowego wpisał do umowy, iż pozwana jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony ze średnim wynagrodzeniem netto 2.505,37 zł. Podano, że pracownik powiedział pozwanej, iż trzeba tak wpisać, bo inaczej nie otrzyma kredytu. Pozwana zaznaczyła, że nie rozumiała tej sytuacji, z uwagi na swój stan zdrowia (upośledzenie umysłowe i padaczkę) nigdy nie pracowała i utrzymywała się z renty socjalnej. Zdaniem pozwanej pracownik zapewnił ją, że rata kredytu będzie wynosić jedynie 400 zł. Podano, że pozwana nie została poinformowana o faktycznej wysokości raty 1.052,16 zł, która przekraczała jej możliwości finansowe.

Podkreślono, że pozwana nie miała możliwości przeczytania na miejscu wszystkich dokumentów, które były jej podsuwane tylko do podpisu. Wskazano, że pozwana jest osobą upośledzoną umysłowo w związku z czym przez swój stan zdrowia i brak doświadczenia pozwoliła się wykorzystać, a w chwili zawarcia umowy nie działała z dostatecznym rozeznaniem i zrozumieniem sytuacji. W ocenie pozwanej z uwagi na swoje ograniczenia intelektualne zawarła umowę na bardzo niekorzystnych warunkach, a prowizja i opłata za pośrednika były rażąco wygórowane. Pozwana zaznaczyła, że wyliczenia w pozwie są błędne, a pośrednik po zawarciu umowy kazał jej przelać kwotę 23.559 zł na konto innej firmy bez żadnej podstawy. Zdaniem pozwanej jej oświadczenia woli były składane pod wpływem podstępny i błędu wywołanego przez stronę przeciwną, stąd umowa zawarta w takich okolicznościach jest nieważna jako sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego.

Nadto wskazano, że w związku z zawartą umową z zawiadomienia pozwanej prowadzone było przez Prokuraturę postępowanie karne o przestępstwo oszustwa. Podkreślono również, że okoliczności sprawy i stan zdrowia pozwanej poddają też w wątpliwość, czy pozwana zawierając umowę działała z dostatecznym rozeznaniem i świadomością w rozumieniu art. 82 k.c. Podano, że oświadczenie woli złożone przez pozwaną może być nieważne. Wyjaśniono, że u pozwanej stwierdzono znaczne osłabienie myślenia antycypacyjnego i przyczynowo-skutkowego, nie zawsze jest ona w stanie przewidzieć konsekwencje podejmowanych przez siebie działań. Zaznaczono, że pozwana zawierając umowę mogła nie zdawać sobie sprawy, jakie zobowiązania finansowe na siebie przyjmuje, jakie to rodzi konsekwencje i czy jest w stanie im sprostać w dłuższej perspektywie czasu.

Pozwana wskazała również, że brak było podstaw do wypowiedzenia umowy kredytu. Zaznaczono, że powód nie prowadził z pozwaną żadnych negocjacji i nie skorzystał z innych mniej dolegliwych środków windykacyjnych. Zdaniem pozwanej stosunkowo niewielkie opóźnienie w spłacie kredytu nie uprawniało banku od razu do rozwiązania umowy kredytowej, bowiem zaległość w spłacie zobowiązania nie była duża. Podano, że w niniejszej sprawie poprzez działania banku została złamana zasada trwałości stosunków kredytowych, zwłaszcza przy trudnej sytuacji życiowej i zdrowotnej pozwanej, stąd wypowiedzenie umowy należy uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Nadto, zdaniem pozwanej, procedura upominawcza, o której mowa w umowie kredytu oraz w art. 75c ustawy – Prawo bankowe została przeprowadzona wadliwie, bowiem wezwanie do zapłaty nie zostało podpisane, jak również brak jest dowodu doręczenia tego pisma pozwanej. Podkreślono, że tym samym bank nie mógł skutecznie wypowiedzieć umowy kredytu, gdyż wcześniej nie wezwał pozwanej do uregulowania należności osobnym pismem. Nadto zaznaczono, że treść wypowiedzenia wskazuje, iż było to wypowiedzenie warunkowe. Zdaniem pozwanej wypowiedzenie umowy jest niejednoznaczne i mogło wprowadzać w błąd, szczególnie, że pozwana to osoba upośledzona intelektualnie. Podano, że wypowiedzenie umowy kredytowej należy uznać za nieważne zgodnie z art. 58 k.c., a taka czynność nie wywołuje żadnych skutków prawnych. Wskazano również, że powód nie wykazał skutecznie, iż w ogóle doręczył pozwanej wypowiedzenie umowy kredytu (k. 67-73).

Postanowieniem z dnia 28 lutego 2020 r. Sąd zwolnił pozwaną od kosztów sądowych w całości (k. 115).

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały stanowiska dotychczas zajęte w sprawie. Powód wskazał ponadto, że nawet gdyby pozwana w chwili zawierania umowy znajdowała się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli to i tak jest bezpodstawnie wzbogacona i w związku z tym zasądzenie dochodzonej pozwem kwoty znajduje uzasadnienie w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 18 czerwca 2018 r. pozwana zawarła z powodem (...) Bank S.A. z siedzibą w W. umowę nr (...) o udzielenie N. kredytu konsolidacyjnego na kwotę 79.998,69 zł, z czego kwota 19.798 zł miała zostać przeznaczona na spłatę zobowiązań kredytobiorcy, kwota 29.725 zł miała zostać udostępniona kredytobiorcy na cele konsumpcyjne, kwota 27.999,54 zł miała zostać przeznaczona na sfinansowanie prowizji za udzielenie kredytu, kwota 2.476,15 zł miała zostać przeznaczona na sfinansowanie opłaty uiszczanej przez kredytobiorcę na rzecz pośrednika kredytowego. W umowie wskazano, że dochód netto pozwanej wynosi 2.505,37 zł miesięcznie.

Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, która wynosiła 9,90% w stosunku rocznym. W przypadku braku spłaty należności z tytułu umowy kredytu w terminie jej wymagalności, w szczególności w przypadku braku spłaty raty kredytu w wymaganym terminie, bank był uprawniony do pobierania od kwoty zaległej odsetek według zmiennej stopy procentowej dla zadłużenia przeterminowanego, która wynosiła 14% w stosunku rocznym.

Pozwana zobowiązała się do spłaty udzielonego kredytu wraz z należnymi opłatami, prowizjami i odsetkami w 120 ratach kapitałowo-odsetkowych ratach, płatnych na rachunek kredytu w terminach i wysokości określonej w umowie. Średnia wysokość raty kredytu została określona na kwotę 1.052,16 zł.

Bank zastrzegł sobie prawo do wypowiedzenia umowy kredytu z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia, w przypadku braku spłaty kwot kredytu w terminie ich wymagalności lub niedotrzymania przez klienta innych warunków udzielenia kredytu określonych w umowie kredytu.

W zawarciu umowy kredytu pośredniczył Agent B&P. B. P. K., działający na podstawie umowy agencyjnej zawartej z pośrednikiem kredytowym (...) Sp. z o.o.

Kredyt został uruchomiony w dniu 20 czerwca 2018 r.

dowód: umowa nr (...) o udzielenie N. kredytu konsolidacyjnego wraz z załącznikami k. 13-25, pełnomocnictwo i pełnomocnictwo dalsze k. 97-98, 122, potwierdzenia wykonania operacji k. 106v, zeznania pozwanej k. 142-142v (00:00:16-00:22:25),

W dniu 21 czerwca 2018 r. pozwana dokonała przelewu kwoty 23.599 zł na rzecz (...) Sp. z o.o. tytułem umowy nr (...).

dowód: potwierdzenie przelewu k. 81, 107, , zeznania pozwanej k. 142-142v (00:00:16-00:22:25),

Pozwana dokonała częściowej spłaty zobowiązania, jednak nie spłacała zobowiązania w wysokości i terminach określonych w umowie kredytu. Zgodnie z postanowieniami umowy powód naliczył odsetki umowne oraz odsetki karne za opóźnienie w spłacie poszczególnych rat kredytu.

dowód: harmonogram spłat k. 30-39, wyciąg z rachunku kredytowego k. 40, Raport – zestawienie należności i zaległości kapitałowych z kalkulacją odsetek za zwłokę k. 41, Raport - zestawienie należności i spłat kredytu k. 42, historia odsetek k. 43, potwierdzenia wpłat k. 74-76, zestawienie odsetek karnych i umownych k. 108-109, historia zadłużenia i spłat k. 110-113, zeznania pozwanej k. 142-142v (00:00:16-00:22:25),

Pismem z dnia 2 stycznia 2019 r. powód wezwał pozwaną do spłaty zadłużenia z tytułu przedmiotowej umowy kredytu w kwocie 1.054,31 zł w terminie 14 dni. Jednocześnie powód poinformował pozwaną o możliwości złożenia, w ciągu 14 dni roboczych od dnia otrzymania pisma, wniosku o przeprowadzenie restrukturyzacji zadłużenia z tytułu umowy.

dowód: wezwanie do zapłaty z 2 stycznia 2019 r. k. 28, potwierdzenie nadania przesyłki k. 102,

Pismem z dnia 21 lutego 2019 r. powód, w związku z niedotrzymaniem terminów płatności rat, wypowiedział pozwanej przedmiotową umowę kredytu. Jednocześnie powód zwrócił się do pozwanej z żądaniem spłaty całości kredytu, z którego należność w dniu 20 lutego 2019 r. wynosiła kwotę 79.669,51 zł. W treści pisma powód zaznaczył, że niniejsze wypowiedzenie w przypadku uregulowania przez pozwaną kwoty 4.025,51 zł wynikającej z niedotrzymania terminów płatności rat w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego pisma, nie będzie wywoływało żadnych skutków prawnych i powód będzie traktował je jako niebyłe i niezłożone.

W/w pismo zostało skutecznie doręczone pozwanej w dniu 25 lutego 2019 r.

dowód: wypowiedzenie umowy kredytu z dnia 21 lutego 2019 r. wraz z (...) k. 26-27, potwierdzenie nadania przesyłki k. 100, potwierdzenie odbioru przesyłki k. 103, pełnomocnictwo nr (...) k. 96,

Pismem z dnia 12 kwietnia 2019 r. powód zwrócił się do pozwanej o kontakt w celu omówienia szczegółów i wypracowania rozwiązania pozwalającego na uregulowanie należności pozwanej, która na dzień 10 kwietnia 2019 r. wynosiła 80.836,44 zł.

dowód: pismo powoda z dnia 12 kwietnia 2019 r. k. 29,

Pozwana kilkakrotnie składała powodowi reklamacje w związku przedmiotową umową kredytu, powołując się m.in. na wskazaną w umowie nieprawidłową informację o wysokości osiąganego przez nią dochodu oraz fakt konieczności przelewu pochodzącej z kredytu kwoty 23.599 zł na rzecz (...) Sp. z o.o. Powód nie znalazł podstaw do uwzględnienia reklamacji.

dowód: reklamacja pozwanej z dnia 9 listopada 2018 r. k. 106, pismo powoda z dnia 24 grudnia 2018 r. k. 80, pismo powoda z dnia 27 listopada 2018 r. k. 104-105,

Pozwana w związku z zawartą umową kredytu złożyła zawiadomienie o przestępstwie oszustwa z art. 286 § 1 k.k. Wszczęto śledztwo w sprawie doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem pozwanej w kwocie 58.200 zł w związku z zawarciem przedmiotowej umowy kredytu przez pracowników (...) Sp. z o.o. zajmującego się

pośrednictwem kredytowym, którzy działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wprowadzili w/w w błąd co do kwoty zaciągniętego kredytu.

dowód: postanowienie o wszczęciu śledztwa z dnia 21 stycznia 2019 r. k. 82, pismo Komendy Powiatowej Policji z dnia 3 grudnia 2018 r. k. 83, pismo Prokuratury Okręgowej w Gdańsku z dnia 5 lutego 2019 r. k. 84, płyty CD – akta sygn. PO II Ds. 1.2019 k. 138, zeznania pozwanej k. 142-142v (00:00:16-00:22:25),

Z uwagi na znaczne zaburzenia złożonego funkcjonowania poznawczego u upośledzonej umysłowo pozwanej A. B. w chwili składania powodowi oświadczenia woli zawarcia umowy kredytu konsolidacyjnego, w dniu 18 czerwca 2018 r., pozwana nie rozumiała znaczenia i konsekwencji podejmowanych czynności, pozostawała w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Pozwana jest osobą niepełnosprawną intelektualnie. Jej rozwój umysłowy kształtuje się na poziomie upośledzenia umysłowego lekkiego stopnia. Od wczesnego dzieciństwa choruje na padaczkę. Oba schorzenia spowodowane są pewnymi organicznymi i funkcjonalnymi zmianami w mózgu, zwłaszcza w korze mózgowej. Osoby z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim spostrzegają wolniej, mniej dokładnie i w węższym zakresie. Posiadają słabszą pamięć. Nie rozumieją słów określających bardziej skomplikowane zjawiska. Mają trudności w rozumieniu złożonych wypowiedzi i złożonych tekstów. Uwaga dowolna na treściach abstrakcyjnych, trudnych do zrozumienia jest istotnie zaburzona. Mają trudności w rozumieniu pojęć abstrakcyjnych. Osoby upośledzone w stopniu lekkim mają małą samodzielność myślenia, są podatne na sugestie ze strony innych. Upośledzone jest abstrahowanie, uogólnianie, rozumienie przyczynowo-skutkowe, wnioskowanie. Osoby z niedorozwojem intelektualnym mają zaburzoną pamięć operacyjną.

Oświadczenie pozwanej, że nie wie dlaczego wysłała 23.000 zł na wskazane konto po sugestii pośredniczki ilustruje nadmierną ufność badanej do innych osób, brak doświadczenia życiowego oraz przewidywania możliwych negatywnych konsekwencji takiego postępowania. Ilustracją zaburzeń myślenia abstrakcyjnego u pozwanej są deficyty w zakresie wykonywania działań arytmetycznych w pamięci w zakresie 100. Pozwana nie potrafi liczyć i nie zna się na zegarze wskazówkowym.

Pozwana ujawnia zaburzenia zwłaszcza złożonych funkcji poznawczych: planowania i przewidywania konsekwencji własnego postępowania, zdolność do myślenia abstrakcyjnego i rozumienia złożonych sytuacji życiowych jest znacznie zaburzona. Pozwana jest osobą z uszkodzeniami (...). Od dzieciństwa rozwój intelektualny pozwanej był zaburzony. Ukończyła szkołę zawodową specjalną, nigdy nie podjęła pracy zarobkowej. W codziennym życiu z pomocą rodziców zajmuje się wychowywaniem się córki, która jest dzieckiem niepełnosprawnym z opóźnieniem rozwoju psychoruchowego. Stan zdrowia pozwanej powoduje trudności w adekwatnym funkcjonowaniu w nowych bardziej złożonych sytuacjach społecznych. Realizowanie przez pozwaną zubożalego programu życiowego, brak doświadczenia zawodowego, życiowego w kontaktach z ludźmi dodatkowo przyczyniły się do zaistnienia istotnych trudności w przewidywaniu konsekwencji podejmowanych przez siebie działań.

dowód: opinia sądowa psychiatryczno-psychologiczna k. 171-175, opinia psychologiczna z dnia 25 kwietnia 2017 r. k. 79, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z dnia 2 lipca 2020 r. k. 167-168, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z dnia 29 maja 2003 r. k. 169-170,

Wobec pozwanej orzeczono niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym, która istnieje od wczesnego dzieciństwa. Jest osobą całkowicie niezdolną od pracy, od lat utrzymuje się z renty socjalnej w wysokości 935 zł.

Pozwana decydując się na zawarcie umowy chciała dokonać konsolidacji uprzednio zaciągniętych pożyczek i uzyskać kwotę 5.000 zł na własne potrzeby. Zaciągając kredyt pozwana myślała, że rata będzie wynosić 150 zł miesięcznie. Przed podpisaniem umowy pozwana wskazywała, iż nie pracuje i utrzymuje się z renty socjalnej, natomiast pracownik pośrednika kredytowego powiedział jej, że do umowy należy wpisać, iż pozwana jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Przed podpisaniem umowy pozwana nie dostała jej do przeczytania.

dowód: orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z dnia 2 lipca 2020 r. k. 167-168, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z dnia 29 maja 2003 r. k. 169-170, orzeczenie lekarza orzecznika ZUS k. 77, decyzja o podwyższeniu renty k. 78, zeznania pozwanej k. 142-142v (00:00:16-00:22:25),

Przedstawiony wyżej stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dowody z dokumentów, zeznania pozwanej oraz opinię sporządzoną przez biegłych. Sąd uznał za wiarygodne dowody z dokumentów zebrane w sprawie, albowiem zostały sporządzone we właściwej formie, przewidzianej dla tego typu dokumentów. Były przejrzyste i jasne, jak również nie były kwestionowane przez strony. Ich autentyczność nie budziła wątpliwości Sądu.

Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanej na okoliczność zawarcia umowy kredytu i sposobu jej wykonania. Zeznania pozwanej były wiarygodne i logiczne, a także wypowiedziane w sposób spontaniczny i szczery. Zeznania pozwanej potwierdziły oraz uzupełniły ustalenia wynikające z dokumentów.

Sąd pominął wniosek strony pozwanej o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadków P. K. i M. K. albowiem wobec braku aktualnych adresów świadków przeprowadzenie tego dowodu było niemożliwe. Ponadto wyniki postępowania dowodowego a w szczególności wnioski opinii biegłych spowodowały, że przeprowadzenie dowodu z przesłuchania tych świadków było zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Mając na uwadze konieczność pozyskania wiadomości specjalnych Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii na okoliczność stanu zdrowia psychicznego pozwanej A. B. w chwili składania powodowi oświadczenia woli zawarcia umowy kredytu konsolidacyjnego i czy podpisując w dniu 18 czerwca 2018 r. umowę pozwana rozumiała znaczenie i konsekwencje podejmowanych czynności, czy też znajdowała się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Opinia sądowo-lekarska została oparta na szerokim materiale dowodowym. Została ona sporządzona zgodnie z zasadami fachowej wiedzy i doświadczenia zawodowego opiniujących, a także w oparciu o badanie podmiotowe i przedmiotowe pozwanej. Jej wnioski były przejrzyste, logiczne, gruntownie uzasadnione, jak również nie były przez strony kwestionowane. Wskazane wyżej względy przemawiają za wiarygodnością opinii sądowej wydanej w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powód opierał swoje żądanie na zawartej z pozwaną umowie nr (...) o udzielenie N. kredytu konsolidacyjnego z dnia 18 czerwca 2018 r. Zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji. Ustawowym wymogiem umowy jest określenie zasad i terminu spłaty, wysokości oprocentowania i warunków jego zmiany, warunków rozwiązania umowy. W przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu bank może wypowiedzieć umowę. Umowa ma charakter wzajemny w rozumieniu art. 478 § 2 k.c. Ekwiwalentem świadczenia banku, polegającego na oddaniu do dyspozycji na czas oznaczony określonej kwoty pieniężnej, jest zapłata odsetek i prowizji, niezależna od obowiązku zwrotu wykorzystanego kredytu.

Pozwana zakwestionowała zasadność żądania pozwu, zarzucając umowie kredytu nieważność i wskazując na możliwość złożenia przez nią oświadczenia woli w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, względnie złożenie przez nią oświadczenia woli pod wpływem podstępu i błędu wywołanego przez stronę przeciwną. Nadto pozwana zakwestionowała prawidłowość dokonania przez powoda wypowiedzenia umowy kredytu i przeprowadzenia procedury upominawczej, o której mowa w art. 75c ustawy – Prawo bankowe.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do najdalej idącego zarzutu dotyczącego nieważności umowy kredytu wskazać należy, że zgodnie z art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to

w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Według powołanego przepisu, nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Stan wyłączający świadomość to - najogólniej rzecz ujmując - brak rozeznania, niemożność rozumienia zachowań własnych i zachowań innych osób, niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Stan taki musi przy tym wynikać z przyczyny wewnętrznej, a więc ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła. Przy czym sformułowanie art. 82 k.c. wskazuje, że wada oświadczenia woli określona w tym przepisie obejmuje dwa różne stany faktyczne, które mogą występować samodzielnie, trzeba jednak zauważyć, że granica między stanem wyłączającym świadome powzięcie decyzji a stanem wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest bardzo płynna. Powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest swobodne, gdy zarówno proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli nie zostały zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Stan wyłączający swobodę musi również wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie w sytuacji zewnętrznej. Tak pojmowanemu brakowi swobody towarzyszyć będzie natomiast najczęściej także pewne ograniczenie świadomości (wyrok SN z dnia 7 lutego 2006 r., IV CSK 7/05, LEX nr 180191).

W tym miejscu koniecznym jest także podkreślenie, że z treści przepisu art. 82 k.c. wynika, iż sama przyczyna wyłączenia świadomości lub swobody nie ma znaczenia, zaś ustawodawca jedynie przykładowo wyliczył takie przyczyny jak choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy albo inne, choćby przemijające zakłócenie czynności psychicznych. Przyczyny te mają charakter drugorzędny, z punktu widzenia skutków prawnych są bez znaczenia, ważny jest skutek, a nie przyczyna tych zaburzeń psychicznych.

Złożenie oświadczenia woli w stanie określonym w art. 82 powoduje jego nieważność bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek dalszych okoliczności. W szczególności bez znaczenia jest okoliczność, czy druga strona czynności prawnej miała świadomość wyżej wymienionego stanu. Porządek prawny chroni osobę składającą oświadczenie woli w stanie wyłączającym świadomość lub swobodę. Czynność prawna jest bezwzględnie nieważna i nie wywołuje żadnych skutków prawnych, a te które powstały zostają z mocą wsteczną przekreślone. Nadto czynność taka nie może być konwalidowana ani podlegać konwersji (uchwała SN z dnia 7 sierpnia 1970 r., III CZP 49/70, OSNC 1971, Nr 3, poz. 42).

W niniejszej sprawie bezspornym było, że pozwana w dniu 18 czerwca 2018 r. zawarła z powodem umowę kredytu. W oparciu o przedmiotową umowę, bank uruchomił środki kredytu, zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy. Osia sporu pozostawało natomiast ustalenie, czy pozwana w dniu 18 czerwca 2018 r., czyli w dacie zawarcia przedmiotowej umowy kredytu, znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji lub wyrażenie woli.

Zgodnie z poczynionymi przez Sąd ustaleniami w momencie podpisywania przez pozwaną przedmiotowej umowy kredytu znajdowała się ona w stanie wyłączającym świadome i swobodne wyrażenie oświadczenia woli. Zgodnie z opinią sądową psychiatryczno-psychologiczną z uwagi na znaczne zaburzenia złożonego funkcjonowania poznawczego u upośledzonej umysłowo pozwanej A. B. w chwili składania powodowi oświadczenia woli zawarcia umowy kredytu konsolidacyjnego, w dniu 18 czerwca 2018 r., pozwana nie rozumiała znaczenia i konsekwencji podejmowanych czynności, pozostawała w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Biegli wskazali, że pozwana jest osobą niepełnosprawną intelektualnie. Jej rozwój umysłowy kształtuje się na poziomie upośledzenia umysłowego lekkiego stopnia. Od wczesnego dzieciństwa choruje na padaczkę. Oba schorzenia spowodowane są pewnymi organicznymi i funkcjonalnymi zmianami w mózgu, zwłaszcza w korze mózgowej. Osoby z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim spostrzegają wolniej, mniej dokładnie i w węższym zakresie. Posiadają słabszą pamięć. Nie rozumieją słów określających bardziej skomplikowane zjawiska. Mają trudności w rozumieniu złożonych wypowiedzi i złożonych tekstów. Uwaga dowolna na treściach abstrakcyjnych, trudnych do zrozumienia jest istotnie zaburzona. Mają trudności w rozumieniu pojęć abstrakcyjnych.

Osoby upośledzone w stopniu lekkim mają małą samodzielność myślenia, są podatne na sugestie ze strony innych. Upośledzone jest abstrahowanie, uogólnianie, rozumienie przyczynowo-skutkowe, wnioskowanie. Osoby z niedorozwojem intelektualnym mają również zaburzoną pamięć operacyjną.

Biegli w dziedzinie psychiatrii i psychologii zaznaczyli, że pozwana ujawnia zaburzenia zwłaszcza złożonych funkcji poznawczych: planowania i przewidywania konsekwencji własnego postępowania, zdolność do myślenia abstrakcyjnego i rozumienia złożonych sytuacji życiowych jest znacznie zaburzona. Pozwana jest osobą z uszkodzeniami (...). Od dzieciństwa rozwój intelektualny pozwanej był zaburzony. Ukończyła szkołę zawodową specjalną, nigdy nie podjęła pracy zarobkowej. Zdaniem biegłych stan zdrowia pozwanej powoduje trudności w adekwatnym funkcjonowaniu w nowych bardziej złożonych sytuacjach społecznych. Realizowanie przez pozwaną zubożalego programu życiowego, brak doświadczenia zawodowego, życiowego w kontaktach z ludźmi dodatkowo przyczyniły się do zaistnienia istotnych trudności w przewidywaniu konsekwencji podejmowanych przez siebie działań. Należy również podkreślić, że wobec pozwanej orzeczono niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym, która istnieje od wczesnego dzieciństwa. Jest osobą całkowicie niezdolną od pracy, która od lat utrzymuje się z renty socjalnej.

Mając więc na względzie wnioski opinii sporządzonej przez biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii Sąd uznał, że złożone przez pozwaną w dniu 18 czerwca 2018 r. oświadczenie woli było dotknięte wadami, a w konsekwencji zawarta między stronami umowa jest bezwzględnie nieważna i nie wywołuje żadnych skutków prawnych. Z uwagi na uwzględnienie najdalej idącego zarzutu strony pozwanej zbędne było badanie zasadności pozostałych podniesionych przez pozwaną zarzutów.

W okolicznościach niniejszej sprawy powód nie mógł się zatem domagać zapłaty powołując się na zawartą umowę jako podstawę prawną dochodzonego roszczenia. Z tych względów orzeczono jak w pkt 1 wyroku.

Odnosząc się natomiast do żądania powoda o zasądzenie należności objętych żądaniem pozwu na podstawie przepisów regulujących bezpodstawnie wzbogacenie w związku z uznaniem spornej umowy za nieważną wskazać należy, że obejmuje ono zmianę żądania powoda zarówno w zakresie podstawy faktycznej, jak i prawnej. Nadto w/w żądanie zostało zgłoszone na wypadek uznania umowy za nieważną. W ocenie Sądu taka zmiana żądania jest wystąpieniem z nowym roszczeniem w miejsce poprzedniego. W takiej sytuacji nowe roszczenie należy traktować jako mające samodzielny byt, co prowadzi w istocie do powstania nowego powództwa i winno być ono rozpoznane w odrębnym postępowaniu. Zdaniem Sądu, z uwagi na różnice w podstawie faktycznej i prawnej w zgłoszonych przez powoda żądaniach, niedopuszczalne jest łączne rozpoznanie zgłoszonych roszczeń w niniejszym postępowaniu i w związku z tym nowo zgłoszone roszczenie winno zostać rozpoznane jako oddzielna sprawa.

Niezależnie od powyższych okoliczności wskazać należy, że ustalenia poczynione w toku postępowania wskazują na to, że pozwana nie jest bezpodstawnie wzbogacona kosztem strony powodowej. Jak wynika z zeznań powódki i przedstawionych dokumentów środki pieniężne uzyskane w wyniku zawarcia spornej umowy zostały przez powódkę w całości wykorzystane i nie posiada ona już żadnej części kwoty jaką otrzymała od banku. Jednocześnie biorąc pod uwagę okoliczności zawarcia umowy a w szczególności stan psychiczny pozwanej i możliwość zrozumienia przez nią znaczenia podejmowanych czynności brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, że używając środki uzyskane w wyniku zawartej umowy w kwocie i terminach określonych w umowie. Wyniki postępowania przeprowadzonego w sprawie wskazują na to, że w wyniku nierzetelnych działań pośrednika powódka otrzymała w rzeczywistości niższą kwotę niż przewidywała umowa i pozostawała w przeświadczeniu, że spłata kredytu dokonywana będzie w ratach znacznie niższych oraz, że kwota pozostała do spłaty będzie również inna. Prowadzi to do wniosku, że dokonując oceny żądań powoda w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu powództwo nie byłoby zasadne z uwagi na dyspozycję przepisu art. 409 kc.

Zgodnie z treścią art. 98 § 1 k.p.c., strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Powód przegrał niniejszą sprawę w całości. Dlatego na podstawie w/w przepisów, w oparciu również o treść § 8 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, Sąd zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2 wyroku).

O kosztach sądowych, w pkt 3 wyroku, Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zgodnie z brzmieniem drugiego z tych przepisów, kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić lub których nie miał obowiązku uiścić kurator albo prokurator, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu. Na nierozliczone koszty sądowe w sprawie złożyło się wynagrodzenie biegłych sądowych w łącznej kwocie 1.248,32 zł.

W związku z przegraniem sprawy przez powoda Sąd nakazał pobrać od niego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Bydgoszczy kwotę 1.248,32 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

SSO Wojciech Rybarczyk